

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ค้นหาความรู้ด้วยตนเองโดยมีอาจารย์เป็นผู้แนะแนวทางให้ การศึกษาระบบนี้ทำให้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมีบทบาทและความสำคัญยิ่งขึ้น ห้องสมุดเปรียบเสมือนแหล่งความรู้ของนักศึกษา โดยอาจารย์เป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้นักศึกษาค้นหาความรู้เหล่านั้น (Davidson, 1999: 3) ดังนั้นเพื่อให้ห้องสมุดสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษาดูแลจนอาจารย์ในมหาวิทยาลัยได้อย่างดีที่สุด อาจารย์กับห้องสมุดควรมีการติดต่อประสานสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจึงพยายามวางแผนเชิงกลยุทธ์เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นของผู้ใช้ในแวดวงวิชาการ และในขณะเดียวกันก็ต้องสามารถปรับแผนให้ดำเนินไปได้กับสภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่ ดังนั้น ห้องสมุดมหาวิทยาลัยหลายแห่งในประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้มีการจัดตั้งโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะขึ้น (Mozenter, Sanders, and Welch, 2000 : 1)

โครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะ คือ โครงการที่จัดขึ้นเพื่อประสานความสัมพันธ์ระหว่างห้องสมุดกับคณะ เป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับห้องสมุด โดยกรมอบหมายให้บรรณารักษ์ทำงานร่วมกับคณะอย่างเป็นระบบ และมีช่องทางในการสื่อสารกับคณะ เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดียิ่งขึ้นระหว่างห้องสมุดกับคณะ เป็นการบริการเชิงรุกและเป็นกลยุทธ์ทางการตลาดของห้องสมุด ตลอดจนเป็นการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุดให้สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน และการวิจัยที่มีในมหาวิทยาลัย (Matacio, 2005)

บรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะ คือ บรรณารักษ์ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ติดต่อประสานงานกับคณะในด้านการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและบริการของห้องสมุดในขอบเขตของสาขาวิชานั้นๆ โดยทั่วไปแล้วบรรณารักษ์จะได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในคณะใดคณะหนึ่ง

หรือในสาขาที่บรรณารักษ์มีความชำนาญเฉพาะด้าน ทั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างห้องสมุดกับชุมชนวิชาการ (Ryans, Suresh, and Zhang, 1995 : 14)

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะ พบว่ามีห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาต่างประเทศได้ทำการศึกษาในเรื่องนี้จำนวนไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจกรรมที่บรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะได้จัดให้แก่อาจารย์ กล่าวคือ Yang (2000) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ของอาจารย์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะ ซึ่งเป็นกรณีศึกษาห้องสมุดมหาวิทยาลัย Texas A&M ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์ของมหาวิทยาลัย Texas A&M ให้การสนับสนุนโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะอย่างเต็มที่ อาจารย์รับรู้ได้ว่าบริการของห้องสมุดมีการพัฒนานับตั้งแต่มีโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะขึ้น มีการประชาสัมพันธ์เรื่องบริการที่ห้องสมุดจัดให้แก่อาจารย์ รวมถึงบริการจัดหาหนังสือและวารสารซึ่งบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะต้องดำเนินการให้แก่อาจารย์ในคณะ อาจารย์ไม่ได้คาดหวังว่าบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะจะต้องเป็นผู้ให้คำปรึกษาเรื่องกรวิจัยแก่อาจารย์แต่จะเป็นบุคคลแรกที่อาจารย์จะติดต่อด้วยเมื่อมีปัญหาในการใช้บริการห้องสมุด

งานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งเป็นของ Ryans et al. (1995) ได้ทำการสำรวจโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะของมหาวิทยาลัย Kent State ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี ค.ศ. 1985 ผลการสำรวจแสดงให้เห็นถึงจุดเด่นของโครงการคือ ทำให้เกิดช่องทางการสื่อสาร 2 ทาง ระหว่างห้องสมุดกับคณะ อาจารย์ให้ความร่วมมือกับห้องสมุดในการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศ ทำให้ห้องสมุดสามารถพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศได้ตรงกับความต้องการของคณะ บรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะมีบทบาทในการช่วยเหลืออาจารย์ในการสืบค้นข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การทำวิจัย และเป็นวิธีการประชาสัมพันธ์ตลอดจนเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของห้องสมุด จากผลการวิจัยพบว่าอาจารย์มีทัศนคติที่ดีขึ้นต่อห้องสมุดหลังจากที่ได้มีการดำเนินโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะ

นอกจากนี้ยังมีบทความที่กล่าวถึงความร่วมมือระหว่างบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะกับอาจารย์ในคณะในเรื่องการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ อาทิ Suresh et al. (1995) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะ ให้มีส่วนส่งเสริมและ

สนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศรวมถึงการพัฒนาการติดต่อสื่อสารระหว่างห้องสมุดกับคณะต่างๆ และบรรณารักษ์กับการให้ความรู้แก่อาจารย์ในการเขียนบรรณานุกรม

สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรังสิตมีนโยบายในการให้บริการทางวิชาการแก่ผู้ใช้ในมหาวิทยาลัย เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพทางการศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพทางการสอน และงานค้นคว้าวิจัยของมหาวิทยาลัยฯ (มหาวิทยาลัยรังสิต, 2548 :174) ซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ นักศึกษาและบุคลากรรวม 24 คณะ ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีสำนักหอสมุดฯ ได้รับงบประมาณในการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศจำนวนเท่าเดิม ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศมีราคาสูงขึ้นมากไม่ว่าจะเป็น ค่าใช้จ่ายในการบอกรับวารสารฉบับพิมพ์ การเป็นสมาชิกฐานข้อมูลวารสารอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งมีราคาแพง ดังนั้นเพื่อให้การคัดเลือกทรัพยากรตรงกับความต้องการของคณาจารย์ในคณะต่างๆมากที่สุด สำนักหอสมุดฯควรมีการประสานงานที่ดีกับคณาจารย์ในคณะต่างๆ ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันเพื่อสนับสนุนการเรียน การสอน และการวิจัยของคณาจารย์และนักศึกษา

สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรังสิต จึงได้เริ่มโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะขึ้นตั้งแต่ พ.ศ.2548 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อประสานงานระหว่างสำนักหอสมุดกับคณะ ทั้งในเรื่องการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและการให้บริการต่างๆ โดยสำนักหอสมุดฯ ได้กำหนดภาระหน้าที่การประสานงานของบรรณารักษ์ในด้านต่างๆ ต่อไปนี้ คือ 1) การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศตามที่คณะเสนอมา 2) การสนับสนุนข้อมูลเพื่อเตรียมการสอนหรือการค้นคว้าวิจัย 3) การรายงานจำนวนทรัพยากรสารสนเทศ ค่าใช้จ่าย และเงินคงเหลือทุกภาคการศึกษา 4) การประชาสัมพันธ์กิจกรรมและบริการต่างๆของสำนักหอสมุด 5) การแนะนำการใช้ห้องสมุด และอบรมการใช้ฐานข้อมูลที่สำนักหอสมุดฯ บอกรับ 6) การแนะนำการรวบรวมและการเขียนบรรณานุกรม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะ คือ เกิดความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างสำนักหอสมุดฯ กับคณะ ทั้งในเรื่องการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศและการจัดบริการให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ คณะได้รับทราบข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมและบริการใหม่ๆ ของสำนักหอสมุดฯ อย่างสม่ำเสมอ และสำนักหอสมุดฯ ได้รับทราบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคณะ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง (สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิต, 2548: 1)

จากความสำคัญของโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะ ประกอบกับยังไม่มี การดำเนินโครงการฯ มาก่อนในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ผู้วิจัยในฐานะบุคลากร ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรังสิต จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึง ทัศนคติของ อาจารย์มหาวิทยาลัยรังสิตที่มีต่อโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะ ในด้าน ผู้รับผิดชอบ การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การบริการ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ และการมี ส่วนร่วมของอาจารย์ เพราะผลที่ได้จากการวิจัยนั้น จะเป็นแนวทางสำหรับสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรังสิตในการดำเนินงานโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะได้อย่าง เหมาะสม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาทัศนคติของอาจารย์ที่มีต่อโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรังสิต ในด้านผู้รับผิดชอบ การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ การบริการ การสื่อสารและประชาสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของอาจารย์

สมมุติฐาน

1. อาจารย์เห็นว่า บริการจัดทำรายชื่อหนังสือประกอบการสอน ในรายวิชามีความสำคัญ ในระดับมาก
2. อาจารย์เห็นว่าการมีส่วนร่วมในการคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศใหม่ เป็นประโยชน์ต่อ การเรียนการสอนในระดับมาก

ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง

1. อาจารย์
 - คณะที่สังกัด

2. ทักษะของอาจารย์ที่มีต่อโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะ

2.1 ผู้รับผิดชอบ

- คุณสมบัติ
- วิธีการประสานงาน

2.2 การพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ

- การนำเสนอรายการทรัพยากรสารสนเทศใหม่เพื่อให้อาจารย์เสนอซื้อ
- การสั่งซื้อทรัพยากรสารสนเทศตามที่อาจารย์เสนอ
- การรายงานจำนวนทรัพยากรสารสนเทศตามที่อาจารย์เสนอ
- การรายงานการสั่งซื้อ

2.3 การบริการ

- การจัดทำรายชื่อหนังสือประกอบการสอนในรายวิชา
- การแนะนำการใช้และสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศ
- การบริการรวบรวมบรรณานุกรมเฉพาะสาขาวิชา
- การให้บริการข่าวสารทันสมัย
- การสอนการใช้ห้องสมุด
- การให้คำปรึกษาแก่อาจารย์เมื่อมีปัญหาในการใช้ห้องสมุด

2.4 การสื่อสารและประชาสัมพันธ์

2.5 การมีส่วนร่วมของอาจารย์

- การพัฒนาทรัพยากร
- การบริการ
- การสื่อสารและประชาสัมพันธ์

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยรังสิต สังกัด 24 คณะ จำนวนทั้งสิ้น 650 คน
2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างจากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 650 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างไว้ที่ 50% ของจำนวนอาจารย์ในแต่ละคณะ ในกรณีที่กลุ่มตัวอย่างน้อยกว่า 5 คน จะใช้จำนวน 5 คน ดังนั้นรวมจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 329 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจที่มุ่งศึกษาทัศนคติของอาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยรังสิต โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าหนังสือ บทความ และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับบรรณารักษ์ หน่วยงานประจำคณะ ทั้งจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์
2. สร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อโครงการบรรณารักษ์หน่วยงานประจำคณะ ทั้ง 4 ด้าน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมของอาจารย์ในโครงการบรรณารักษ์หน่วยงานประจำคณะ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

3. ทดสอบแบบสอบถาม โดยทดสอบกับอาจารย์ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน โดยคิดจากร้อยละ 5 ของประชากร

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม เพื่อจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

5. เก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วให้กับกลุ่มตัวอย่างตามคณะ และตามจำนวนที่กำหนด คือ อาจารย์ จำนวน 329 คน

6. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยการใช้วิธีการทางสถิติต่างๆ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS - Statistical Package for the Social science for Windows)
7. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
8. รายงานผลการวิจัย อภิปรายผล และเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นแนวทางสำหรับสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยรังสิตในการดำเนินงานโครงการบรรณารักษ์ประสานงานประจำคณะได้อย่างเหมาะสม